

باب اول

تجار و معاملات تجاری

ماده ۱- تاجر کسی است که شغل معمولی خود را معاملات تجاری قرار بدهد.

۱- مطابق این ماده، قانونگذار معیار اصلی برای تشخیص تاجر از غیرتاجر را شغل معمولی شخص قرارداده است. به عبارت دیگر، برای اینکه شخصی تاجر محسوب شود باید معمولاً و به صورت مستمر به یکی از فعالیتهای تجاری ذاتی که در ماده ۲ ق.ت آمده پردازد. توضیحاً اینکه فعالیتهایی که در ماده مزبور آمده ذاتاً تجاری محسوب می شود و لازم نیست که شخص تاجر آنها را انجام داده باشد تا تجاری تلقی گردد؛ به عبارت دیگر، برخی از فعالیتهای هستند که اگر تاجر آنها را انجام دهد تجاری محسوب می شوند ولو اینکه خود عمل، تجاری نباشد مثل صدور چک، که به این موارد اعمال تجاری تبعی گفته می شود. اما فعالیتهای موضوع ماده ۲ ق.ت چه تاجر به انجام آنها مبادرت ورزد و چه غیر تاجر، در هر حال و مطلقاً تجاری خواهند بود. به همین دلیل به آنها، فعالیتهای تجاری ذاتی یا مطلق یا اصلی گفته می شود (محمدزاده وادقانی، حقوق تجارت ۱، صص ۱۷-۲۱).

۲- ممکن است شخصی به یکی از فعالیتهای موضوع ماده ۲ ق.ت پردازد اما نه به صورت معمول و مستمر؛ مثل اینکه معلمی در اوقات فراغت و برای پوشش دادن برخی هزینه های جاری زندگی مجبور باشد هر از گاهی به دلالتی معاملات خودرو پردازد، گرچه عملی که انجام می دهد تجاری ذاتی است و مشمول مقررات قانون تجارت اما خود این شخص تاجر محسوب نمی شود و بنابراین، مانند یک شهروند عادی و نه به عنوان یک تاجر با او رفتار خواهد شد.

۳- برای اینکه شخص تاجر محسوب شود باید فعالیت تجاری، شغل معمولی وی باشد و آن را برای خودش و نه به نمایندگی از دیگری، انجام دهد. بنابراین، قائم مقام تجاری یا مدیر یک شرکت تجاری یا یک فروشگاه که کار را به نمایندگی از دیگری یا به نمایندگی از شرکت یا فروشگاه انجام می دهند ولو اینکه مبادرت به فعالیتهای موضوع ماده ۲ ق.ت کنند، تاجر محسوب نمی شوند. مضاف بر اینکه، اداره فروشگاه یا شرکت

۳- هر قسم عملیات دلالی یا حق العمل کاری (کمسیون) و یا عاملی و همچنین تصدی به هر نوع تأسیساتی که برای انجام بعضی امور ایجاد می شود از قبیل تسهیل معاملات ملکی یا پیدا کردن خدمه یا تهیه و رسانیدن ملزومات و غیره.

۴- تأسیس و به کار انداختن هر قسم کارخانه مشروط بر این که برای رفع حوایج شخصی نباشد.

۵- تصدی به عملیات حراجی.

۶- تصدی به هر قسم نمایشگاههای عمومی.

۷- هر قسم عملیات صرافی و بانکی.

۸- معاملات برواتی اعم از این که بین تاجر یا غیرتاجر باشد.

۹- عملیات بیمه بحری و غیربحری.

۱۰- کشتی سازی و خرید و فروش کشتی و کشتی رانی داخلی یا خارجی و معاملات راجع به آنها.

۱- با توجه به ماده ۱ ق.ت، این گونه متبادر به ذهن می شود که قانون تجارت در تعریف تاجر از نظام موضوعی استفاده کرده است یعنی براساس موضوع فعالیت اشخاص، تاجر بودن آنها مشخص می شود. با این توصیف ماده ۲ ق.ت در جهت تکمیل ماده ۱، مصادیق فعالیت های تجاری را بیان می کند. در این ماده، مصداق فعالیت هایی که تجاری ذاتی محسوب می شوند، به صورت انحصاری بیان شده است. بنابراین، فعالیتی که مشمول ماده ۲ ق.ت قرار نگیرد تجاری محسوب نمی شود ولو اینکه مشمول تعریف تجارت در معنای عرفی یا مدیریتی یا اقتصادی آن، قرار گیرد. اما حقوقدانان با ملاحظه ماده ۳ ق.ت بر این عقیده اند که قانون تجارت از دو معیار موضوعی و شخصی بهره برده چرا که قانونگذار در ماده ۳ ق.ت، فعالیت های تجاری را با توجه به شخص تاجر، تعیین کرده است (برای مطالعه در خصوص این موضوع مراجعه کنید به: کاویانی، کوروش، جایگاه حقوق تجارت در حقوق ایران، ۱۳۷۳).

۲- مطابق بند ۱ این ماده، اگر شخصی مال منقول را به قصد فروش یا اجاره، تحصیل یا خرید کند، معامله ای که انجام داده تجاری محسوب می شود. پس برای اینکه معامله تجاری قلمداد شود کالای تحصیل یا خریداری شده نباید برای مصرف شخصی باشد. معیار استفاده شخصی از کالا در حقوق تجارت بین الملل نیز، مشاهده می شود (شیروی، حقوق تجارت بین الملل، ص ۸۸). علاوه بر این لازم نیست که کالا از

۱۲- طبق ماده ۴۴ آیین نامه اجرایی ق.ن.ا.ا.م از تاریخ تصمیم مجمع عمومی فوق العاده مبنی بر صدور اوراق مشارکت قابل تبدیل با سهام شرکت تا سر رسید نهایی اوراق مشارکت یا زمان تحقق افزایش سرمایه موضوع اوراق مشارکت، صدور سهام جدید در نتیجه انتقال اندوخته به سرمایه و به طور کلی دادن سهم یا تخصیص یا پرداخت وجه به سهامداران تحت عناوینی از قبیل جایزه یا منافع انتشار سهام ممنوع خواهد بود مگر آنکه حقوق دارندگان اوراق مشارکت که بعداً اوراق خود را به سهام شرکت تبدیل می کنند به نسبت سهمی که در نتیجه تبدیل مالک می شوند، حفظ شود.

۱۳- حق تقدم سهامداران فعلی در خرید سهام جدید موضوع ماده ۱۶۶ ل.ق.ا.ق.ت، با توجه به ماده ۴۵ آیین نامه اجرایی ق.ن.ا.ا.م سالبه به انتفای موضوع است و لذا سهامداران سابق حق تقدمی در این خصوص نخواهند داشت.

۱۴- با توجه به ماده ۴۶ آیین نامه اجرایی ق.ن.ا.ا.م، تعویض و تبدیل اوراق مشارکت با سهام صرفاً منوط به تقاضای دارنده این گونه اوراق می باشد و مشارالیهم الزامی در این خصوص ندارند.

ماده ۶۲- افزایش سرمایه مذکور در ماده ۶۱ قبل از صدور اوراق قرضه باید به وسیله یک یا چند بانک یا مؤسسه مالی معتبر پذیره نویسی شده باشد و قراردادی که در موضوع این گونه پذیره نویسی و شرایط آن و تعهد پذیره نویسی مبنی بر دادن این گونه سهام به دارندگان اوراق قرضه و سایر شرایط مربوط به آن بین شرکت و این گونه پذیره نویسان منعقد شده است نیز، باید به تصویب مجمع عمومی مذکور در ماده ۶۱ برسد و گرنه معتبر نخواهد بود.

تبصره- شورای پول و اعتبار شرایط بانکها و مؤسسات مالی را که می توانند افزایش سرمایه شرکتها را پذیره نویسی کنند تعیین خواهد نمود.

ماده ۶۳- در مورد مواد ۶۱ و ۶۲ حق رجحان سهامداران شرکت در خرید سهام قابل تعویض با اوراق قرضه خود به خود منتفی خواهد بود.

ماده ۶۴- شرایط و ترتیب تعویض ورقه قرضه با سهم باید در ورقه قرضه قید شود.

تعویض ورقه قرضه با سهم، تابع میل و رضایت دارنده ورقه قرضه است.

دارنده ورقه قرضه در هر موقع قبل از سر رسید ورقه می تواند تحت شرایط و به ترتیبی که در ورقه قید شده است آن را با سهم شرکت تعویض کند.

فهرست مطالب

۷	مقدمه مؤلف.....
۹	باب اول - تجار و معاملات تجاری.....
۱۹	باب دوم - دفاتر تجاری و دفتر ثبت تجاری.....
۱۹	فصل اول - دفاتر تجاری.....
۲۷	باب سوم - شرکت های تجاری.....
۲۷	فصل اول - در اقسام مختلف شرکت ها و قواعد راجع به آنها.....
۲۹	مبحث اول - شرکت های سهامی.....
۳۱	بخش ۱ - تعریف و تشکیل شرکت سهامی.....
۵۳	بخش ۲ - سهام.....
۶۳	بخش ۳ - تبدیل سهام.....
۶۷	بخش ۴ - اوراق قرضه.....
۷۷	بخش ۵ - مجامع عمومی.....
۹۹	بخش ۶ - هیأت مدیره.....
۱۲۸	بخش ۷ - بازرسان.....
۱۳۶	بخش ۸ - تغییرات در سرمایه شرکت.....
۱۵۹	بخش ۹ - انحلال و تصفیه.....
۱۷۴	بخش ۱۰ - حساب های شرکت.....
۱۷۹	بخش ۱۱ - مقررات جزایی.....
۱۸۶	بخش ۱۲ - مقررات مختلف مربوط به شرکت های سهامی.....
۲۰۱	مبحث دوم - شرکت با مسئولیت محدود.....
۲۱۳	مبحث سوم - شرکت تضامنی.....
۲۲۶	مبحث چهارم - در شرکت مختلط غیرسهامی.....
۲۳۴	مبحث پنجم - شرکت مختلط سهامی.....
۲۴۳	مبحث ششم - شرکت نسبی.....

.....	مبحث هفتم - شرکتهای تعاونی تولید و مصرف.....
.....	فصل دوم - در مقررات راجعه به ثبت شرکتهای و نشر شرکتنامهها.....
.....	فصل سوم - در تصفیه امور شرکتهای.....
.....	فصل چهارم - مقررات مختلفه.....
.....	باب چهارم - برات - فته طلب - چک.....
.....	فصل اول - برات.....
.....	مبحث اول - صورت برات.....
.....	مبحث دوم - در قبول و نکول.....
.....	مبحث سوم - در قبولی شخص ثالث.....
.....	مبحث چهارم - در وعده برات.....
.....	مبحث پنجم - ظهرنویسی.....
.....	مبحث ششم - مسئولیت.....
.....	مبحث هفتم - در پرداخت.....
.....	مبحث هشتم - تأدیه وجه برات به واسطه شخص ثالث.....
.....	مبحث نهم - حقوق و وظایف دارنده برات.....
.....	مبحث دهم - در اعتراض (پروتست).....
.....	مبحث یازدهم - برات رجوعی.....
.....	مبحث دوازدهم - قوانین خارجی.....
.....	فصل دوم - در فته طلب.....
.....	فصل سوم - چک.....
.....	قانون صدور چک مصوب ۱۳۵۶ با اصلاحات بعدی.....
.....	فصل چهارم - در مرور زمان.....
.....	باب پنجم - اسناد در وجه حامل.....
.....	باب ششم - دلالتی.....
.....	فصل اول - کلیات.....
.....	فصل دوم - اجرت دلال و مخارج.....
.....	فصل سوم - دفتر.....
.....	باب هفتم - حق العمل کاری (کمسیون).....
.....	باب هشتم - قرارداد حمل و نقل.....

۳۷۳	باب نهم - قائم مقام تجارتي و ساير نمايندگان تجارتي
۳۷۵	باب دهم - ضمانت
۳۷۹	باب يازدهم - در ورشکستگي
۳۷۹	فصل اول - در کليات
۳۸۲	فصل دوم - در اعلان ورشکستگي و اثرات آن
۳۹۳	فصل سوم - در تعيين عضو ناظر
۳۹۴	فصل چهارم - در اقدام به مهر و موم و ساير اقدامات اوليه نسبت به ورشکسته
۳۹۶	فصل پنجم - در مدير تصفيه
۳۹۸	فصل ششم - در وظائف مدير تصفيه
۳۹۸	مبحث اول - در کليات
۴۰۰	مبحث دوم - در رفع توقيف و ترتيب صورت دارايي
۴۰۰	مبحث سوم - در فروش اموال و وصول مطالبات
۴۰۲	مبحث چهارم - در اقدامات تأمينيه
۴۰۲	مبحث پنجم - در تشخيص مطالبات طلبکارها
۴۰۶	فصل هفتم - در قرارداد ارفاقی و تصفيه حساب تاجر ورشکسته
۴۰۶	مبحث اول - در دعوت طلبکارها و مجمع عمومي آنها
۴۰۷	مبحث دوم - در قرارداد ارفاقی
۴۱۶	مبحث سوم - در تفریح حساب و ختم عمل ورشکستگي
۴۲۰	فصل هشتم - در اقسام مختلفه طلبکارها و حقوق هر يك از آنها
۴۲۰	مبحث اول - در طلبکارهایی که رهنه منقول دارند
۴۲۰	مبحث دوم - در طلبکارهایی که نسبت به اموال غيرمنقول حق تقدم دارند
۴۲۳	فصل نهم - در تقسيم بين طلبکارها و فروش اموال منقول
۴۲۵	فصل دهم - در دعوی اسررداد
۴۲۸	فصل يازدهم - در طرق شکايت از احکام صادره راجع به ورشکستگي
۴۳۱	باب دوازدهم - در ورشکستگي به تقصير و ورشکستگي به تقلب
۴۳۱	فصل اول - در ورشکستگي به تقصير
۴۳۴	فصل دوم - در ورشکستگي به تقلب
۴۳۵	فصل سوم - در جنحه و جناياتی که اشخاص غير از تاجر ورشکسته در امر ورشکستگي مرتکب می شوند
۴۳۸	فصل چهارم - در اداره کردن اموال تاجر ورشکسته در صورت ورشکستگي به تقصير يا تقلب

باب سیزدهم - در اعاده اعتبار

- ۴۳۹.....
- قانون اداره تصفیه امور ورشکستگی و آیین نامه آن - مصوب ۲۴ تیر ماه ۱۳۱۸ ..... ۴۴۵
- مبحث اول - سازمان اداره تصفیه ۴۴۵
- مبحث دوم - اقدامات تأمینی اداره تصفیه ۴۴۷
- مبحث سوم - دعوت بستانکاران ۴۴۹
- مبحث چهارم - اداره اموال ۴۵۰
- مبحث پنجم - رسیدگی به مطالبات ۴۵۱
- مبحث ششم - تصفیه ۴۵۲
- مبحث هفتم - تقسیم وجوه حاصله از فروش ۴۵۴
- مبحث هشتم - خاتمه ورشکستگی ۴۵۶
- مبحث نهم - مقررات مالی ۴۵۶
- مبحث دهم - مقررات مخصوص ۴۵۷
- باب چهاردهم - اسم تجاری ۴۶۱
- باب پانزدهم - شخصیت حقوقی ۴۶۳
- فصل اول - اشخاص حقوقی ۴۶۳
- فصل دوم - حقوق و وظایف و اقامتگاه و تابعیت شخص حقوقی ۴۶۵
- باب شانزدهم - مقررات نهایی ۴۶۷
- مواد ۲۱ تا ۹۳ قانون تجارت (مواد منسوخ شده) ۴۶۹
- منابع ۴۸۲